

Rezumat

Problema instituțiilor financiare ale minorităților din Ungaria, respectiv Transilvania, este strâns legată de istoria mișcărilor naționale construcției națiunilor din secolele 19-20. Conform opiniei publice contemporane nouă, aceste instituții sunt identificate (din mai multe puncte de vedere în mod eronat) cu băncile românești. Mult timp s-a vehiculat ideea că la sfârșitul secolului al 19-lea și începutul secolului al 20-lea acestea au avut un rol important în întărirea pozițiilor naționalității (minorității) române din Transilvania în detrimentul maghiarilor prin cumpărarea de terenuri și prin ajutorul oferit asociațiilor culturale și bisericilor românești. În aceeași perioadă însă era bine știut că instituțiile financiare ale sașilor aveau un rol mult mai important în construcția și menținerea identității lor naționale.

Scopul cărții mele este de a prezenta rolul jucat de sistemul instituțiilor financiare săsești în formarea națiunii săsești moderne în secolul al 19-lea. Voi încerca să demonstrez nu numai că instituțiile financiare săsești au devenit instrumente importante în construirea identității naționale minoritare, structuri necesare ale acestei societăți, dar voi prezenta și procesul de formare al sistemului financiar și rolul concret jucat în construirea identității naționale săsești. La început este prezentat contextul general, oferit de trecerea de la națiunea medievală bazată pe stări la cea modernă. După ce la începutul secolului al 19-lea sașii și-au pierdut statutul de stare separată, au reușit printr-o politică conștientă și intensivă să creeze și să mențină o rețea de instituții bine structurate care, pe de o parte, se încadrau în sistemul juridic al Ungariei liberale de atunci, iar, pe de altă parte, realizau autonomia națională. De la biserică la diferitele asociații (economice, culturale, urbanistice, de binefacere) până la Partidul Popular Săsesc și la diversele instituții financiare, o serie întreagă de instituții ofereau societății minoritare un cadru capabil să ia decizii legitime și să le pună în practică.

La început, la crearea instituțiilor financiare, accentul s-a pus pe întrajutorare, pe bunăstare socială, prin fondarea unor case de economii tradiționale în 1835 (Brașov) și 1841 (Sibiu). Apoi, datorită solicitărilor populației, treptat au apărut alte tipuri de instituții financiare. Primele cooperative de tip Schulze-Delitzsch s-au oferit să satisfacă necesitățile

grupurilor de meseriași și comercianți din orașe. Populația agrară, respectiv posesorii de imobile de la orașe au beneficiat de creditele agricole, de noile servicii ale celor două case de economii, spre exemplu emisiunea de înscrisuri funciare. Societățile rurale de tip Raiffeisen au conectat la această rețea populația agrară a localităților mai mici. Serviciile de investiții și colonizare au fost preluate de „Vereinsbank”, o instituție fondată în comun de instituțiile financiare săsești. De foarte multe ori, prin preluarea tehnicilor financiare din Germania, au fost promotorii unor noi tipuri de instituții financiare din Ungaria. (case de economii tradiționale, noi tipuri de cooperative de credit.)

Sistemele de creditare dezvoltate până la începutul secolului al 20-lea au ajutat pe mai multe căi afirmarea identității naționale săsești. De avantajele relațiilor de credit directe (printre altele datorită condițiilor avantajoase oferite de bănci) au beneficiat atât parohiile și școlile întreținute de acestea, cât și agricultorii. Ele au avut un rol important în pregătirea și realizarea unor investiții de anvergură (căi ferate, hidrocentrale, tramvaie); au oferit ajutor financiar bisericii evanghelice și comunității săsești (Universitas saxorum) în momente de criză; a înlesnit achiziționarea de terenuri, colonizarea lor, și au susținut activitatea diferitelor asociații. Dar rolul lor cel mai important l-au avut în transformarea societății săsești. Instituțiile financiare au oferit comunităților rurale un cadru de organizare nou, modern, adecvat noilor provocări. Iar prin înglobarea întregii societăți săsești, au reușit să pună în practică deciziile politice importante referitoare la „construcția economică a națiunii”. La începutul secolului al 20-lea, președintele Partidului Popular Săsesc, Dr. Karl Wolff, era în mod concomitent și directorul general al celei mai mari bănci săsești și curatorul laic al bisericii evanghelice. Și alți conducători de instituții financiare cumulau funcții economice, bisericesti și politice. Bazându-se pe aceste instituții, Wolff și colegii lui au reușit să promoveze o „politică economică” proprie, aproape independentă (președintele partidului era pomenit ca și „ministrul de finanțe al sașilor”), fără ca totuși cineva să pună la îndoială ordinea de drept a statului, respectiv unitatea Ungariei dualiste.